

OMAGIU LA ANIVERSAREA DOAMNEI PROFESOR UNIVERSITAR DOCTOR ILEANA OANCEA. PAGINI DE MEMORIE SEMANTICĂ

Argument

În romanul *Misterioasa flacără a reginei Loana*, publicat în 2004, la Milano, Umberto Eco relatează povestea unui anticar din Verona, Giambattista Bodoni, care încearcă să-și recupereze memoria episodică, pierdută în urma unui grav accident cerebral, printr-un exercițiu intens de supralicitare a memoriei semantice. *Mutatis mutandis*, într-un sens preponderent simbolic, voi utiliza, în continuare, același truc, vorbind despre doamna Profesor universitar doctor Ileana Oancea. Mă voi referi, prin urmare, într-un mod concentrat și selectiv, la activitatea academică a doamnei Prof. univ. dr. Ileana Oancea și la opera științifică a Domniei Sale, sperând ca, printr-un exercițiu de lectură, să provoc lectorului, în mod subliminal, și amintiri, adică informații ce aparțin memoriei episodice. În acest sens, romanul lui Umberto Eco este sugestiv și poate oferi substanță diverselor niveluri de experiență existențială.

Academica. Activitatea didactică

Doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a absolvit în 1957, cu diplomă de merit, Școala Medie nr. 3, din Timișoara. În perioada 1957-1962, a urmat Facultatea de Filologie din Timișoara, secția Română-Germană, pe care a absolvit-o ca șefă de promoție.

În perioada 1971-1976, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a realizat, sub conducerea Prof. univ. dr. doc. G. Ivănescu, m. c. al Academiei Române, teza de doctorat cu tema *Istoria stilisticii românești*, pe care a susținut-o în 1976. Aceasta a fost publicată sub titlul *Istoria stilisticii românești*, în anul 1988, la Editura Științifică și Enciclopedică din București.

După absolvirea facultății, în 1962, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a fost numită, prin repartiție ministerială, preparator la Catedra de limba

română a Facultății de Filologie din Timișoara. Titularizată, ulterior, ca asistent universitar, a devenit lector în 1972, în 1990, conferențiar, în 1994, profesor universitar, și în anul 1995, conducător de doctorat. Din 2010, Domnia Sa este profesor emerit al Universității de Vest din Timișoara.

În perioada 1984-1987, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a fost detașată de Ministerul Învățământului, ca lector de limba română, la Institutul de Filologie Romanică al Universității din Graz, Austria.

Relațiile de colaborare academică internațională au continuat pe parcursul întregii sale activități, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea fiind profesor invitat și obținând burse de documentare, prin programul *Tempus-Socrates*, la mai multe universități prestigioase din Europa: Anvers, Dijon, Jena, Innsbruck, München, Orléans, Padova, Paris, Regensburg și Udine. La Universitatea din Udine, în cadrul Departamentului de Limba Română, condus de Prof. univ. dr. Teresa Ferro, a predat timp de 4 ani, în perioada 2003-2007, cursuri de *Istoria liricii românești moderne*.

De-a lungul unei cariere universitare de excepție, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a condus numeroase cursuri și seminare la Facultatea de Litere, din cadrul Universității de Vest din Timișoara. Ca asistentă a Profesorului G. Ivănescu a condus seminarele de *Filologie romanică* și *Lingvistică generală*. După plecarea Profesorului G. Ivănescu la Craiova, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a predat și cursul de *Filologie romanică*. Din norma didactică a Domniei Sale au făcut parte și discipline precum *Istoria lingvisticii*, *Stilistică*, dar și *Limba română contemporană*, *Istoria limbilor romanice* și *Limba franceză*. În cadrul programelor de masterat, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a susținut cursuri de *Pragmatică*, *Semiotică*, *Hermeneutică literară*, *Istoria terminologiei religioase românești*.

În calitate de conducător de doctorat, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a condus 25 teze de doctorat. O parte dintre aceste teze de doctorat au fost publicate, devenind cărți, cu prefețe semnate de doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea. De asemenea, Domnia sa a făcut parte din peste 100 comisii de susținere a tezelor de doctorat, în numeroase centre universitare din țară: București, Cluj-Napoca, Iași, Craiova, Sibiu, Oradea, Arad etc.

Management. Activitatea administrativă

Doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a jucat un rol foarte important în managementul Facultății de Litere, Istorie și Teologie a Universității de Vest din Timișoara, într-o perioadă în care învățământul universitar românesc se moderniza conform normelor europene.

Doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a fost secretar științific al Facultății de Litere, Filosofie și Istorie a Universității de Vest, în perioada 1991-1995. Între 1996 și 2004, a fost decanul Facultății de Litere, Filosofie și Istorie, devenită, în 2003, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie. În perioada 2004-2008, a fost secretarul științific al facultății noastre. Sintetizând, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a fost decan al Facultății de Litere, pe o perioadă de 8 ani, și secretar științific al aceleiași facultăți încă 8 ani. În această perioadă, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a făcut parte și din Senatul Universității de Vest din Timișoara. În perioada în care a fost decan al Facultății de Litere, a fost și membră a Asociației Academice a Decanilor din Europa.

Pentru istoria Facultății de Litere a Universității de Vest din Timișoara este esențial să menționăm contribuțiile doamnei Prof. univ. dr. Ileana Oancea la consolidarea și dezvoltarea acestei instituții, prin înființarea de secții noi, fundamentale pentru ceea ce înseamnă domeniul Științelor Umaniste și pentru învățământul universitar de tip filologic: Limba italiană, Limba spaniolă, Teologie și Biblioteconomie. Domnia Sa a avut, de asemenea, o preocupare specială pentru dezvoltarea unor secții speciale ca Istoria, Filosofia și Jurnalismul și, de asemenea, a contribuit la consolidarea secțiilor mai vechi și cu tradiție ale facultății. În același spirit de inovație și dezvoltare, doamna Prof. univ. dr. a coordonat și inițierea primelor programe de studii de masterat din cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie. În vederea aderării învățământului universitar românesc la Procesul Bologna, Domnia Sa a coordonat introducerea în cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie a sistemului de credite transferabile.

A coordonat pentru Timișoara programul Tempus, în perioada 1994-1998, și, ulterior, programul de mobilități interuniversitare Socrates, și a creat și a dezvoltat convenții bilaterale privind schimburile de profesori și studenți, cu Universitatea din Udine, Italia.

A fost primul director al Școlii Doctorale a Facultății de Litere, Istorie și Teologie, precum și director al programelor de masterat *Lingvistică și didactică* și *Analiza discursului*, din cadrul aceleiași facultăți.

Ca exponent de elită al învățământului românesc în plan național, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a fost membră a Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (C.N.C.S.I.S.), membră în comisia 3 (Științe Socio-Umane) a C.N.C.S.I.S., membră a Consiliului Național al Finanțării din Învățământul Superior (C.N.F.I.S.), membră a Biroului Național al Burselor pentru Străinătate. În 2008, Doamnei Prof. univ. dr. Ileana Oancea i-a fost acordată o Diplomă de onoare, pentru „merite deosebite în susținerea activității C.N.C.S.I.S. și pentru promovarea cercetării

științifice din învățământul superior”. În calitatea sa de expert evaluator, Domnia Sa a făcut parte din numeroase comisii de evaluare a centrelor de cercetare, a editurilor, a revistelor și a proiectelor și granturilor din țară etc.

A fost președinta Societății Române de Lingvistică Romanică, filiala Timișoara și membră a Societății Internaționale de Lingvistică Romanică, membră a Societății de Științe Filologice, membră a Uniunii Latine, membră a societății „Dante Alighieri”.

De circa 20 de ani, doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea este membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara.

A colaborat la editarea unor reviste importante ale facultății și ale comunității academice din Timișoara, precum „Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Științe Filologice”, „Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Teologie”, „Studii de literatură română și comparată”, „Caiet de semiotică”, „Philologica Banatica”.

În calitate de decan al Facultății de Litere, Istorie și Teologie, a avut inițiativa de decernare a titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Vest din Timișoara și a condus ședința de decernare a acestui titlu unor personalități pe care le-a cunoscut și cu care a colaborat: Eugeniu Coșeriu de la Universitatea din Tübingen (1994), Maria Iliescu de la Universitatea din Innsbruck (1998), Alexandru Niculescu de la Universitatea din Udine (1998), Marius Sala de la Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” (1999), Lorenzo Renzi de la Universitatea din Padova (1999), Harald Heppner de la Universitatea din Graz (2001), Liliane Tasmovsky de Ryck de la Universitatea din Anvers (2002), Teresa Ferro de la Universitatea din Udine (2003), Î. P. S. Pr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului (2003).

Experiența trăită cu prilejul acestor evenimente este relatată de doamna Prof. Ileana Oancea, într-o altă foarte frumoasă carte despre memorie: *Despre noosferă. O construcție a memoriei*, Timișoara, Excelsior Art, 2005. Ideea întemeietoare a acestei cărți este aceea că viața științifică este o construcție, ea învederează spiritul creator și susține memoria ca act edificator al istoriei și ca element de continuitate. Această carte conține, pe lângă valoroasele alocuțiuni ale profesorilor omagiați, și interesante interviuri cu aceștia luate de Prof. univ. dr. Ileana Oancea.

Memoria vegetală. Activitatea științifică

Într-o conferință susținută cu prilejul inaugurării Bibliotecii din Alexandria, Egipt, în 2003 și publicată online în „Al-Ahram Weekly”, 20-26 noiembrie, nr. 665, 2003, Umberto Eco, vorbind despre cele trei

tipuri de memorie literară, a subliniat faptul că memoria vegetală se referă, metaforic vorbind, la cărți. Este tipul de memorie care concentrează tensiunea intelectuală din activitatea universitară. Mă voi referi, în acest sens, la activitatea științifică a doamnei Prof. univ. dr. Ileana Oancea și la cărțile pe care Domnia Sa le-a scris.

Cum am subliniat deja teza de doctorat realizată sub conducerea Prof. univ. dr. doc. G. Ivănescu, a fost publicată într-o formă mult amplificată în anul 1988, la Editura Științifică și Enciclopedică din București, reprezentând și azi un reper bibliografic fundamental în domeniul cercetărilor de stilistică.

Domnia Sa a fost și s-a considerat discipola marelui lingvist G. Ivănescu, iar acest fapt reiese, în mod pregnant, din cărțile sale:

Romanitate și istorie. Epistemă clasică și literarizare, Timișoara, Editura de Vest, 1993, lucrare în care este argumentată dihotomia Profesorului G. Ivănescu dintre lingvistica limbilor literare și lingvistica limbilor populare;

Lingvistică romanică și lingvistică generală. Interferențe, Timișoara, Editura Amarcord, 1999.

Aplicarea în mod strălucit a concepției Profesorului G. Ivănescu a fost apreciată de către Profesor într-un interviu: „... Am ajuns la concluzia că trebuie să distingem o lingvistică a limbilor literare și alta a graiurilor populare... Bineînțeles, nu tăgăduiesc unitatea lingvisticii; dar distincția între cele două ramuri ale ei este tot atât de necesară unei studieri adecvate a limbii, ca și distincția între lingvistica sincronică și cea diacronică sau alte distincții. Am și aplicat amplu principiile de care am vorbit mai sus dezvoltării limbii române în *Istoria limbii române* (Iași, 1980), iar o elevă a mea din Timișoara, Ileana Oancea, le-a aplicat cu succes studiului limbilor romanice. (G. Ivănescu, interviu în *Portrete în timp*, Iași, Junimea, 1990)” (apud Oancea 1993: Coperta a patra).

Stilistica a fost cultivată de doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea cu pasiune de lungă durată, concretizată în lucrările:

Elemente de stilistică aplicată, Timișoara, Tipografia Universității de Vest, 1989;

Semiostilistica (Unele repere), Timișoara, Editura Excelsior, 1998;

Poezie și semioză, Timișoara, Editura Marineasa, 1999.

Menționăm că noțiunea de „semiostilistică”, utilizată și aplicată în cărțile *Semiostilistica (Unele repere)* și *Poezie și semioză*, a fost argumentată de Domnia Sa ca o dimensiune aparte a stilisticii, în faza ei ultimă de evoluție.

Dintre cărțile scrise în colaborare, amintim lucrările realizate împreună cu Profesorul Ștefan Munteanu și colegii Domniei Sale:

Crestomație românească. Texte de limbă literară, alese și adnotate de Ștefan Munteanu, Doina David, Ileana Oancea, Vasile D. Țâra, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.

Stilistica literară românească. Privire istorică și texte alese, Timișoara, Tipografia Universității din Timișoara, 1984, antologie elaborată în colaborare cu Profesorul Ștefan Munteanu.

Ștefan Munteanu – 85. Referințe critice, Timișoara, Editura Amphora, 2005, lucrare realizată în colaborare cu Doina David și Vasile D. Țâra.

Lucrarea *Schiță de istorie a romanității*, Timișoara, Excelsior Art, 2002, scrisă în colaborare cu asistenta Domniei Sale, Luminița Panait, este o carte construită și pe teoria Profesorului G. Ivănescu privind importanța decisivă a substratului în procesul de glotogeneză.

O carte recentă, realizată în colaborare cu o doctorandă a Domniei Sale, Nadia Obrocea, este „*Toate problemele culturii și toate formele ei sunt și ale noastre*”. *Studii și articole*, Timișoara, Editura Mirton, 2019, care conține studii și articole elaborate pe parcursul mai multor ani: „A fost o perioadă în care subiectele pe care ni le-am propus spre investigație ne-au dat posibilitatea să explorăm unele zone de actualitate, cu speranța că, odată cu euforia generată de aprofundarea acelor subiecte, foarte importantă pentru o anumită trăire într-un univers al ideilor, am putut să aducem și unele dezvoltări ale temelor avute în vedere. Colaborarea noastră a fost extrem de prețioasă pentru că ne-a încărcat cu adevărat nu numai intelectual, ci și afectiv, și astfel anii care au trecut au lăsat în urma lor această «lucrare» care ne-a și construit ca spațiu interior al unei comuniuni autentice.” (Oancea, Obrocea 2019: 4-5).

Doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a editat, în calitate de coordonator, opera *Din istoria ideilor lingvistice*, vol I-IV, Timișoara, Tipografia Universității din Timișoara, 1993, 1994, 1998, 2004, lucrare în patru volume care conține numeroase traduceri ale unor studii semnificative pentru istoria lingvisticii.

Doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a publicat studii și articole în volume apărute la edituri și în reviste de prestigiu din străinătate. În acest sens, amintim colaborarea la realizarea unor enciclopedii și volume internaționale de mare anvergură, precum *Lexikon des romanistischen Linguistik*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1989, și *Romanische Sprachgeschichte. Histoire linguistique de la Romania*, Berlin/New-York, Editura Walter de Gruyter, 2006, prin contribuțiile majore:

Rumanisch: Sprach und Literatur, în *Lexikon des romanistischen Linguistik*, art. 190, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1989;

Rumanisch: Stilistik, în *Lexikon des romanistischen Linguistik*, art. 176, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1989;

Histoire du langage religieux dans la Roumanie: Roumain, în *Romanische Sprachgeschichte. Histoire linguistique de la Roumanie*, art. 179, Berlin/New-York, Editura Walter de Gruyter, 2006, p. 2059-2069.

Doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a publicat numeroase studii și articole în reviste din țară, dintre care menționăm: „Analele Universității din Timișoara”, „Caiet de semiotică”, „Contribuții lingvistice”, „Limbă și literatură”, „Orizont”, „Philologica Banatica”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Revue roumaine de linguistique”, „Studii de literatură română și comparată”, „Studii și cercetări lingvistice” etc. Domnia Sa a deținut, de altfel, pe o perioadă de circa 8 ani, o rubrică permanentă în revista de cultură „Orizont”, în care a publicat articole interesante pe teme de stilistică, filologie, cultură etc.

Doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea a participat la prestigioase congrese internaționale de lingvistică, la Trier, Tübingen, Regensburg, Graz, Paris, Dijon, Palermo, Udine, Venezia etc. De asemenea, a participat la congrese, simpozioane și colocvii desfășurate de universități și instituții academice din țară: București, Cluj-Napoca, Iași, Craiova, Timișoara etc.

Dintre studiile, articolele și conferințele publicate de doamna Prof. univ. dr. Ileana Oancea în volume, reviste, volume omagiale, acte ale conferințelor etc. din străinătate notăm aici câteva: *Convergences stylistiques romanes dans la littérature roumaine ancienne*, în *Actes du XVIII-e Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes, Université de Trèves (Trier) 1986*, publiés par Dieter Kremer. Tome VI, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1988; *Une sémosis paradoxale ou les appels du texte poétique*, în „European Journal for Semiotic Studies”, Wien-Barcelona-Budapesta-Perpignan, vol. 2-1, 1990; *Reromanizarea prin preluare de neologisme în limba română literară a secolului al XIX-lea. Direcția retorică*, în *Beiträge zur rumänischen Sprache im 19 Jahrhundert*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1992; *Semiotic and subjectivity*, în „European Journal for Semiotic Studies”, Wien-Barcelona-Budapest-Perpignan, 1992; (în colaborare cu Liliana-Tasmovski de Ryck) *V. Alecsandri, Rodica. Horizontalité structurale et poliphonie intertextuelle. Omaggio a Florica Dimitrescu e Alexandru Niculescu*, a cura di Coman Lupu e Lorenzo Renzi, vol. III, Padova, 1995; *L'histoire des langues littéraires romanes et leurs paradigmes théoriques. Rhétorique et esthétique des langues romanes à l'époque ancienne*, în *Studi rumeni e romanzi. Omaggio a Florica Dimitrescu e Alexandru Niculescu*, a cura di Coman Lupu e Lorenzo Renzi, vol. III, Padova, 1995; *Il paradossale*

Caragiale, în *Lingua e cultura romana di fronte all'Occidente*, a cura di Teresa Ferro, Udine, 2003; *La estilística rediviva: La semioestilística y los signos poéticos*, în „Signa. Revista de la asociación española de semiótica”, Madrid, 2003, nr. 12 etc. *Un uomo universale: Eugeniu Coseriu*, în *Studi in memoria di Eugenio Coseriu*. Suplemento di „Plurilinguismo. Contatti di lingue e culture”, nr. 10, 2003; *Dincolo de clipa cea repede. Per Teresa*, în *Obiettivo Romania. Studi e ricerche in ricordo di Teresa Ferro*, 2, a cura di Giampaolo Borghello, Daniela Lombardi, Daniele Pantaleoni, Università degli Studi di Udine, 2009 etc.

În literatura de specialitate, există numeroase referințe la opera științifică a Doamnei Prof. univ. dr. Ileana Oancea. Redăm, în continuare, o mică selecție a celor mai semnificative referințe: Adrian Marino, *Stilistica românească*, „Tribuna”, XXXII, 1988, nr. 49, p. 3; Ivan Evseev, *Pentru o stilistică integratoare*, „Orizont”, 39, 1988, nr. 50, p. 5; Elena Dragoș, *Istoria stilisticii românești*, „Cercetări de lingvistică”, XXXIV, 1989, nr. 1, p. 71-72; Mihai Zamfir, „Originile” stilisticii românești, „România literară”, XXII, 1989, 2, p. 11; Gheorghe Chivu, *Istoria stilisticii românești*, „Limbaromână”, XXXVIII, 1989, nr. 2, p. 157; Aurel Scorobete, *Istoria stilisticii românești*, „Analele Universității din Timișoara”, XXVII, 1989, p. 109; Coman Lupu, *Romanitate și istorie*, „Limbă și literatură”, nr. 2, 1994, p. 138-139; Luminița Fassel, *Romanitate și istorie*, „Balkanarchiv”, 1995, nr. 54; p. 446-448; Mariana Neț, *Ileana Oancea, Semiostilistica. Unele repere*, „Limbă și literatură”, XVII, 1998, nr. 3-4, p. 127-128; Mariana Neț, *Ileana Oancea, Semiostilistica. Unele repere*, „European Journal for Semiotic Studies”, vol. 12 (3), 2000, p. 595-598; Ștefan Munteanu, *Despre noosferă: O construcție a memoriei*, „Studii de literatură română și comparată”, XXIV, 2008, p. 205-208; Ciprian Popa, *Ileana Oancea, Luminița Panait, Schiță de istorie a romanității*, Timișoara, Editura Excelsior Art, 2002, 244 p., în „Analele Universității Ștefan cel Mare din Suceava”, tomul X, 2004, nr. 2, p. 169-172; Luminița Vleja, *O contribuție esențială la studiul relației românistică – romanistică. Ileana OANCEA, Nadia OBROCEA*, „Toate problemele culturii și toate formele ei sunt și ale noastre”. *Studii și articole*, Timișoara, Editura Mirton, 2019, 415 p., în *QVAESTIONES ROMANICAE VIII. Interferențe și contraste în Romania. 2. Lucrările Colocviului Internațional Comunicare și cultură în Romania europeană (ediția a VIII-a)*, Szeged JatePress, 2020, p. 435-437.

În încheiere apelăm la un fragment din *Prefața* cărții *Despre noosferă. O construcție a memoriei*: „O construcție în acest plan al existenței, care dă un anumit ritm și o anumită intenționalitate istoricității noastre, se întemeiază pe convocarea trecutului, mai îndepărtat sau mai recent, în

actul de cunoaștere și interpretare, ceea ce presupune relații cu memoria, ca dimensiune cognitivă fundamentală. De altfel, Paul Ricœur, în celebra sa carte *Memoria, istoria, uitarea*, Amarcord, 2001, p. 38, remarcă: «Nu avem altă resursă privind referința la trecut decât memoria însăși.» (Oancea 2005: 6).

Referințe bibliografice:

- ECO, Umberto, 2003: *Vegetal and Mineral Memory. The Future of Books*, in „Al-Ahram Weekly”, 20-26 noiembrie, nr. 665, 2003. Disponibil online la https://www.academia.edu/13152692/Vegetal_and_Mineral_Memory_The_Future_of_Books_by_Umberto_Eco.
- ECO, Umberto, 2004: *Misterioasa flacără a reginei Loana. Roman ilustrat*. Traducere de Ștefania Mincu, Iași-Constanța, Polirom-Pontica.
- OANCEA, Ileana, 1993: *Romanitate și istorie. Epistemă clasică și literarizare*, Timișoara, Editura de Vest.
- OANCEA, Ileana, 2005: *Despre noosferă. O construcție a memoriei*, Timișoara, Editura Excelsior Art.
- OANCEA, Ileana, OBROCEA, Nadia, 2019: „*Toate problemele culturii și toate formele ei sunt și ale noastre*”. *Studii și articole*, Timișoara, Editura Mirton.

Surse:

- OANCEA, Ileana, *Curriculum vitae*, nepublicat, pus la dispoziție de Prof. univ. dr. Ileana Oancea.

Nadia OBROCEA